

Reflex.- 18.02.2024

Tomáš Vlach

(Ne)Potěmkinova Avdijivka očima válečného reportéra. Jak se budovalo a přežívalo ve frontovém městě

(Hi) Потьомкінська Авдіївка очима військового репортера. Як він будувався і виживав у прифронтовому місті

T. Vlach, autor statті opisuє Avдіїvku, прифронтове місто з 2014 р. і символ українського спротиву на Донбасі. Бачити, як місто змінюється то на краще, то на гірше, було сумним свідком цієї війни. З 2014 р. місто має стратегічне значення для України, оскільки розташований у безпосередній близькості від Донецька та Ясинового залізничного вузла. Завдяки укріпленням рубежам українські воїни змогли відстояти Avдіїvku через 2 р. після російського вторгнення в Україну. Тим не менш, один із символів війни на Донбасі впав. росіяни продовжують завойовувати, хоч і ціною величезних зусиль і втрат, одне за іншим міста на Сході України. До Avдіїvки це був Бахмут, перед тим Северодонецьк, Лисичанськ, на початку війни Маріуполь. Зрозуміло, що супротивник ще сильний і без суттєвого посилення української армії людьми та сучасною зброєю не обійдеться. Але Україна не хоче йти на мирні переговори з відходом інших територій на Донбасі.

<https://www.reflex.cz/clanek/reportaze/123253/ne-potemkinova-avdijivka-ocima-valecneho-reportera-jak-se-budovalo-a-prezivalo-ve-frontovem-meste.html>

Padla Avdijivka, frontové město od roku 2014 a symbol ukrajinského odporu na Donbase. Před válkou tu stihli mnohé opravit a také opevnit okolí, i díky tomu tak dlouho vydržela. Bývala i destinací pro státní návštěvy a novináře. Někteří žurnalisté a humanitární dobrovolníci sem jezdili prakticky až do nedávné doby. Vidět, jak se město proměňuje k lepšímu i horšímu, bylo smutným svědectvím této války.

Avdijivku jsem navštívil dvakrát – na jaře 2021, ještě před ruskou invazí, a před rokem když už byla polozničeným městem, které bylo prakticky neustále ostřelováno a bombardováno. Pro Ukrajinu měla strategický význam už od roku 2014, protože leží v těsné blízkosti Doněcku a železničního uzlu Jasinovata. Doněčtí separatisté sice na jaře tohoto roku Avdijivku krátce ovládli, byla však osvobozena během vůbec prvního útoku ukrajinských sil v červenci 2014 spolu se Slavjanskem či Kramatorskem. Proruské síly se tehdy přemístily do Doněcku, etablovaly se tam a učinily z něj své hlavní město. Město, které založil koncem 18. století kníže Potěmkin, živila koksárna, jeden z největších podniků svého druhu v Evropě. Podnik spadal pod koncern Metinvest patřící do impéria nejbohatšího Ukrajince Rinata Achmetova. Frontové linie ho ale odstřihly od uhlí z dolů Metinvestu dál na východ v separatistické oblasti a pokusy ho dovážet přes frontovou linii narážely na odpor Kyjeva, nakonec se zpracovávalo uhlí z Austrálie. Budování a opeňování

Avdijivka se změnila svým způsobem v pevnost na druhé straně hranice. Nemohla soupeřit svým významem, třicetitisícové město, kterým byla tehdy, nemůže být alternativou města milionového, jímž Doněck zůstal i po okupaci. Avdijivka ale po celou „předválečnou“ dobu (2014 – 2022) měla civilně-vojenskou administrativu a před její budovou památník, kam místní nosili fragmenty granátů z občasného ostřelování. Někdy se tu také objevily delegace ze západních zemí, které chtěly zavítat na východ země. Škody přímo na sídlišti se tu v meziválečném období podařilo rychle opravit a těsně před

„velkou válkou“ (od 24. 2. 2022) dokonce zrekonstruovali školu. Na místní poměry v ucházejícím stavu byla nemocnice, i když ta přestávala stačit potřebám. Už v té době město obklopovala minová pole a poslední paneláky směrem k Doněcku byly neobydlené, rozbité a sloužily vojsku jako pozorovací stanoviště. Domy bylo možné volně prolézat a chodit po zničených bytech, až ex post jsem byl vojenským mluvčím upozorněn, že je tu zakázáno fotit a natáčet – samozřejmě poté, co jsem pořídil množství záběrů.

Před paneláky se pak vinula (od roku 2014 nepoužívaná) železniční trať a ještě před ní čtvrt rodinných a vesnických domků. Ta byla obydlená jen sporadicky a domky nesly známky poškození. Asi nejvíc našťvaný byl majitel posledního z nich, který ho sotva dostavěl a vzápětí mu ho rozstříleli. Opravoval jen provizorně a dnes se potvrdilo, že byl mimořádně předvídatelný. Na konci venkovské čtvrti začínaly frontové linie, už tehdy mimořádně opevněné. Zákopy vedly až k doněckému letišti, které bylo tehdy územím nikoho. Vojenské pozice byly v rozpadlých továrnách a skladech a jejich součástí byl i bunkr se třemi podzemními podlažími.

Doba válečná

Díky opevněným liniím dokázali ukrajinští vojáci bránit Avdijivku dva roky po ruské invazi do země. Přitom první den války se tu podle pamětníků nedělo téměř nic. Veškeré úsilí se soustředilo na invazi z jižního a severního směru, přičemž na doněckém úseku byl klid. To se však postupně začalo měnit, ostřelování cílilo přímo na sídliště. V dubnu 2022 mi uprchlice z města řekla, že lidé odsud hromadně odcházejí, přesto fungují městské služby a hasiči stále vyjíždějí k požárům, jen už ke zraněným či nemocným nejezdí záchranka.

V únoru 2023 se do Avdijivky jezdilo oklikou přes vesnice, hlavní cesta kolem koksárny byla nebezpečná kvůli ostřelování. Zcela bez nebezpečí ale nebyla žádná z přístupových cest a s municí se muselo jezdit v noci. Sama Avdijivka pak připomínala město duchů, kde byl každý dům poškozen, nešla elektřina a lidé žili v přízemí či sklepech domů, kde je alespoň nějaká ochrana před ostřelováním. Z třiceti tisíc zůstalo kolem tisíce lidí, zpravidla starší generace, kteří nechtěli odejít. Ve sklepech ale žily i děti, jedna z rodin tak řešila problémy se sporem o dítě a hrozbě jeho odebrání, za nejvhodnější řešení zjevně považovali schovat se v bojujícím městě. Mezi civilisty žili v panelácích i vojáci či policisté a prakticky bez přestání sem dopadaly miny a granáty. Stále tu fungovala nemocnice v čele s jediným a legendárním lékařem Vitalijem Sitnikem: „Přece neopustím své lidi,“ odpověděl na otázku, proč se nepřesune na bezpečnější místo. Kromě nemocnice ale byly v Avdijivce funkční i místní komunální služby, jejichž činnost spočívala hlavně v nabíjení automobilových akumulátorů využívaných pro dobíjení telefonů a svícení, či péči o nádrže s pitnou vodou, místním službám pomáhaly s vybavením mezinárodní humanitární organizace včetně českého Člověka v tísní. Do Avdijivky, stejně jako třeba do Vuhledaru či Bachmutu jezdil s pomocí civilistům rovněž legendární evangelický kněz Oleg Tkačenko, člověk, který by si vedle lékaře Sitnika také zasloužil vyznamenání. Obrněnou dodávkou se sem vydával i v dobách těsně před pádem města, kdy už bylo třeba využívat mlhy a pořádné dávky štěstí. Snahy evakuovat místní obyvatele bohužel narážely na jejich neochotu kamkoli odjet, v některých případech motivované přáním počkat si na „ruský svět.“

Rusové jsou blíž k srdci Donbasu

Teď se tito lidé dočkali a zda se jejich touhy naplní, ukáže budoucnost. Ukrajinští vojáci udělali stažením ten nejlepší krok, co mohli, aby se zachránili od obklíčení a podobného osudu, jako jejich spolubojovníci v Mariupolu na jaře 2022. Rovněž se nevyčerpávali zbytečnými pouličními boji. Přesto některé jednotky elitní 3. útočné brigády, vyslané na pomoc obráncům, do zajetí padly a rovněž utrpěly ztráty. Ukrajinská armáda se teď musí zachytit na již vybudovaných záložních frontových liniích. Nedá se čekat, že by protivník měl potenciál na nějaký další postup. Z vojenského hlediska to je však pro Kyjev ztráta, protože vojáci museli opustit dobře vybudované pozice a Rusové se opět o trochu přiblížili souměstí

Košťantinivka, Družkivka, Kramatorsk a Slovjansk, které je srdcem Ukrajinou kontrolovaného Donbasu. Z infrastrukturního hlediska je to znamená pro Rusko větší výhodou, neboť získalo důležitou dálnici a železniční uzel, využívat však tyto spojnice vzhledem k blízkosti fronty stejně nebude možné. Přesto padl jeden ze symbolů války na Donbase. Ukazuje se, že Rusové nadále dobývají, byť za cenu obrovského úsilí a ztrát, jedno město za východoukrajinské město druhým. Před Avdijivkou to byl Bachmut, před tím Severodoněck, Lysičansk, začátkem války Mariupol. Je jasné, že protivník je stále silný a bez výrazného posílení ukrajinské armády lidmi a soudobými zbraněmi to nepůjde. Pokud tedy nechce Ukrajina jednat o míru doprovázeném zřejmě odstoupením dalších území na Donbase.